

"Söz də görək türk gölürsün"

Musa Yaqub: "Pilotsuz təyyarədənə, nifrəti azaldan, sevgini çoxaldan düsturları tapın"

"Sanballı qonaq" layihəmizin bu dəfəki müsahibi - çağdaş Azərbaycan poeziyasının nəhəng siması, vətən, təbiət, məhəbbət, eləcə də ümumən sağlam insanı münasibətlər yolçularının sevimli şairi Musa Yaqubdur. Qısaca anonsumuzdan sonra sizləri böyük şairimizin dünyəvi, humanist fikirləri ilə baş-baş buraxacağıq. İnanmırıq ki, yaşlı və orta nəsil arasında onu tanımayanlar tapılsın. Hər halda, gənc nəsil üçün zamanımızın sanballı ziyalı-şairi ilə tanışlıq: Musa Yaqub 1937-ci ildə İsmayilli rayonunun Buynuz kəndində anadan olub. Göyçay pedaqoji məktəbini bitirdikdən sonra 1957-1958-ci illərdə Tircan kənd orta məktəbində müəllim, 1958-1967-ci illərdə Buynuz kənd ibtidai məktəbində müəllim və məktəb direktoru işləyib.

1967-1973-cü illərdə o vaxtkı Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsində qiyabi təhsil alıb. Həmin illərdə Buynuz kənd 8 illik məktəbinin direktoru kimi pedaqoji fəaliyyətini davam etdirib. Bakıya köçəndən sonra 1974-1978-ci illərdə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında bədii ədəbiyyatı təbliğ bürosunda direktor müavini, "Azərbaycan" jurnalında poeziya şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışıb. 1978-ci ildən İsmayilli rayonunun "Zəhmətkeş" qəzetinin redaktoru olub.

Ədəbi fəaliyyətə 1957-ci ildə "Azərbaycan" qəzetində çap olunan "İki qəlb, iki dünya" poeması ilə başlayan Musa Yaqub Moldovada Sovet ədəbiyyatı,

- Yox qəbahət sayılırdı. Ürəyimdən gəlirdi yazmaq. Qırat, Bakı, Moskva haqqında uydurulmuş şeirlər yazırdım. Bunlar şeir deyildi. Amma yazırdım bunları. Göyçay Pedaqoji Texnikumunda oxuyanda Bakıdan tələbələrə görüşə teatr kollektivinin gəlişi isə elə bil ki, mənim həyatımda yeni bir səhifənin başlanğıcına təkan verdi. Rəhmətlik aktyor Müxlis Cənizadə də orada idi. Onun Səməd Vurğunun "şair, nə tez qocaldın sən" şeirini necə məharətlə qiraət etdiyini gördəndən sonra məndə şeir yazmaq həvəsi baş qaldırdı.

- Hansı şeiri yazdınız bundan ilhamlanıb?

- "Ana", "Vətən" şeirlərini yazdım. Ancaq bunlar da çap olunan şeirlər deyildi.

- Yeniyetməlik dövrü idi. Bəlkə bunların içərisində sevgi şeirləri də vardı? - (gülür) Yox, sevgi şeirləri sonra başladı. O sevgi şeirlərinin də heç biri dərc olunmayıb, çapa verə bilməmişəm. Onlar elə ilk mayadan boğuldu. Bəzilərinə isə rayonda çıxan "Qalibiyyət bayrağı" qəzetində çap etdirmişəm. De-

SANBALLI QONAQ

Ukrayna və Özbəkistanda Azərbaycan ədəbiyyatı günlərində və digər ümumittifaq tədbirlərdə iştirak edib. 1979-cu ildə Azərbaycan KP İsmayilli rayon komitəsinin büro üzvü, rayon xalq deputatları Soveti ticarət və məişət xidməti daimi komissiyasının sədri, həmçinin İsmayilli rayon Xalq Deputatları Sovetinin deputatı seçilib. Ədəbi fəaliyyətinə görə M.F.Axundov adına mükafata layiq görülüb.

1970-ci ildən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü olan şair, 1995-ci ildə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı seçilib. 2004-cü ildən Söz Azadlığını Müdafiə Fondunun sədridir.

Şairin Azərbaycanda və xaricdə ümumilikdə 17 kitabı işıq üzü görüb.

Şeir yaza bilmirəmsə...

Nəzirməmməd Zöhrəbli:

- Müsahibələrinizdən birində Səməd Vurğunun təsirindən 21 ilə çıxdığınızı vurğulamısınız... Bu dövrə Səməd Vurğunun haləsindən çıxmaq mümkün idi?

Musa Yaqub:

- Biz elə məktəb illərində də, universitet illərində də Səməd Vurğundan öyrənə-öyrənə gedirdik. Bəlkə hələ də bu təsir yaradıcılığımızda özünü göstərir. O zaman dərsliklərimizin əsas mayasını elə Səməd Vurğunun şeirləri təşkil edirdi. "Ananın öyüdü", "Dağlar" şeirləri, bir sözlə, Səməd Vurğun bizə elə bil ki, qanad verib, poeziya dünyasında uçmağı öyrədib.

- Təqlid etməmişdiniz ...

- Eləmişəm bəlkə də. Əsl poeziyanın nə olduğunu hələ dərinəndə dərk etmədiyim vaxtlarda təqlidi şeirlər çox yazmışam. Nədənə o zaman çoxu istəyirdi şeir yazsın. Yeddinci sinifdə oxuyan Sabir adlı məktəbli Stalinə bir şeir yazmışdı:

-Mən görsəydim onu,

Tutub qucaqlardım boynunu.

Nə isə, təxminən belə bir şeir yazmışdı. Bu şeir çap olunmuşdu. Bunu oxuyanda mən çox pis olmuşdum. Mən yaxşı oxuyan şagird olduğumdan hamı məni tərifləyirdi. Düşündüm ki, mən şeir yaza bilmirəmsə, onda oxumağım kimə lazımdı. Ona görə təqlidçi olaraq şeirlər yazmışam mən də.

- Yəni, o dövrdə şeir yaza bilməmək qəbahət sayılırdı, yoxsa ürəyinizdən gəlirdi və vadar ələyirdi ki, siz də yazasız?

məyim budur ki, biz onda Səməd Vurğun poeziyasının əhatəsində var-gəl edirdik. Şəxsən mən. Ona görə də deyirəm ki, təkcə mən yox, hər kəs poeziyanı öyrəndiyi adama minnətdar olmalıdır.

- Amma yolunuz fərqli yoldu...

- Yox. Mən məsələn "İki qəlb, iki dünya" poemamdan sonra çox dəhşətə gəldim. Onda təzə fikirlər yaranırdı: ritorika, tərənnüm. Mən də poemamı bu tendensiya ilə əlaqədar yazmışdım. Poema bilirsiniz ki, böyük çətinliklər bahasına çap olundu (Müsahibim təkrarən demək istəməsə də, oxucular bilsin ki, şairin əlyazmasını Bakıda redaksiyada "itiriblər". Özü də nə qədər qərribə səslənsə də, ədəbiyyat sahəsinin tanınmış isimləri... Sonra şair poemamı yaddaşının hesabına təzədən bərpa edib... N.Z.). Bundan sonra bildim ki, poeziya nə olan şeymiş. Bu poema da Səməd Vurğunun poeziyasının təsiri altında ərsəyə gəlmişdi.

- Musa müəllim, sizin indiyədək heç yerdə rastlaşmadığım bir fikrinizi tutmuşam. Demisiniz ki, doğulduğunuz Buynuz kəndinin əvvəlki adı Şenol olub. Bunu əvvəlki müsahibələrinizdə nədənə dilə gətirməmişiniz. Amma Azərbaycan oxucusu onsuz da başqa mövqedədi. Ona elə gəlir ki, Musa Yaqub doğulduğu 1937-ci ilə qədər heç Buynuz kəndi olmayıb...

- Yox, onda Buynuz vardı. Yaşlılar, qocalar elə kəndimizə Şenol deyirdilər. O zaman Buynuz çox az - 19 evdən ibarət idi.

- Hamısı da sizinkilərlə bərabər Zəngdən köçüb gəlmişdilər?

- Yox, hərəsi bir yerdən gəlmişdilər. Bu kənd aralan dağın arasında - Babadağın aşağısında yerləşdiyindən buralar mal-qara saxlamaq üçün rahat yer olub deyə o insanlar burada məskunlaşmağa qərar veriblər.

- Siz birinci sinifdən 3-cü sinfə keçiriblər. Buna istedadınız, qeyri-adi uşaq olmağınız, yoxsa doğrudan da şagird qıtlığı səbəb olmuşdu?

- Əvvəl fərqli uşaq olduğuma görə eləmişdilər bunu. Amma bunun özünü çıxırdılar məndən. 4-cü sinfə keçəndə dedilər ki, yox 3-də uşaq azdı, mənı endirdilər, 3-cü sinfi təzədən oxumalı oldum.

- Bir il irəli düşməyin sevincini yaşayarkən, hər şey tərsinə fırlandı...

- Bəli.

Buynuzda şeir yazan bir müəllim var

- Yetimliklə, arxasız böyüyən Musanın tanınmasına, ortaya çıxmasına həmkarları yardımçı olublar.

Müsahibələrinizdə demisiniz ki, Mirzə İbrahimov, Əkrəm Əylisli, Fikrət Qoca, Məmməd Rahim, Nəhid Hacızadə kimi dost-taşılar hətta azərbaycansayağı yanaşsaq iş tapmaqda belə sizə öz köməkliklərini əsirgəməyiblər. Onları bu xüsusda cəlb edən hansı keyfiyyətləriniz oldu? Bunu sizə həm də ona görə xatırladıram ki, indi belə qayğıkeş dostlar tapmaq müşkül məsələdir...

- Bu dostlar məni birinci yaradıcılıq dövrümdə axtarıb tapmışdılar. Bu daha çox yaradıcılıqla bağlı idi. Mənim tanınmağımda xüsusi rol oynamışdı əsasən "İki qəlb, iki dünya" poemam. Ondan sonra bir müddət heç nə yazmasam da, özümü yaddaşlarda saxlaya bilmişdim bununla. Amma sonra ki üz tutdum təbiətə - meşələr, düşüncələr, bax bunlar oxucuları dəbərtir. Yazı-pozu adamlarının da diqqətini çəkən bu idi.

- Yəni başqa şəxsi münasibətlər-filan heç bir rol oynamırdı...

- Yox-yox, qətiyyətlə. Hərdən Bakıya şeirlərimi çapa gətirəndə bəziləri ilə görüşürdüm. Şeirlər çap olunanda isə təbii ki oxuyurdular və bildirdilər ki, Buynuz kəndində şeir yazan, hələ şair olmasa da, yaradıcılıqla məşğul olan belə bir müəllim var. İsmayilli komsomol xəttinə, ya başqa məqsədlə gələndə Buynuzda can atıb mənimlə görüşmək istəyirdilər.

- Hələ heç qəzetdə də işləmirdiz. Bu hələ onların kötiyün üstündə araşdırma vaxtları deyildi... - (gülür) Yox onda hələ müəllim idim. Amma hamısını hörmətlə qarşılayırdım, yola salırdım.

Yazarlara sadəcə bir kənd müəllimini axtarıb-tapmaları elə sonətə, poeziyaya verilən dəyər idi. Bu görüşlər ikinci mərhələdə - 60-cı illərdə daha sıx-sıx baş verdi.

Partiyanın "gözü", şairin sözü

- Musa müəllim, ikinci mərhələ demişkən, mərhəmə Qəşəm Aslanov Musa Yaquba İsmayilliya qaytarmaqla sizi mümkün təzyiqlərdən qorudu? Çünki az qala hər kəlməsinin arxasında o dövrün böyük təlatümlər yaradan Musa Yaquba qəzet tapşırmaq baş ağrısı ola bilərdi, bəlkə də risk idi bu... Qəşəm Aslanovun sizə sıcaq münasibəti nə ilə bağlıydı?

- Bizim münasibətimiz o Şuşada birinci katib işləyəndə yaranmışdı. Mən Şuşaya istirahətə getmişdim. Məndən qabaq Məmməd Araz da gəlmişdi Şuşaya. Onun bir şeiri çap olunmuşdu Şuşa qəzetində. Mənim də Şuşa haqqında şeirim çap olundu burda. O zaman Qəşəm müəllimlə görüşdük. Ondan qabaq o "Azərbaycan gəncələri" qəzetinin redaktoru olanda da bir neçə dəfə görüşüb şeirlərimi təqdim etmişdim. Şeirlərimi çap etməsə də, yaddaşında saxlamışmış... O elə poeziyasevər idi ki...

- Hər halda, partiya işçisi idi...

- Partiya işçisi olmasına baxmayaraq, onda poeziyaya böyük həvəs, sevgi var idi. Amma mən hələ Yazıçılar İttifaqında işləməyə gələndə rayon qəzetinə göndərilmə söhbətim var idi. O vaxt birinci katib Tamara Hümətova idi. O da razılıq vermişdi. Mən Çingiz Ələkbərzadə ilə rayona gedəndə nə yazmışdırlarsa, nə pəl vurmuşdularsa, Tamara Hümətova dedi ki, hələ bu məsələ qalsın. Düzü, o zaman bu münasibət o qədər də çox narahat etmədi məni. Çünki artıq Bakıya gəldiyimdən özüm də maraqlı deyildim rayona qayıtmağa. Qəşəm müəllimlə mənəim dağlara gəzməyə gəldiyimi eşidib çağırırdı və razılaşdıq. O, ümumiyyətlə şairləri - Məmməd İsmayılı, Məmməd Aslanı da yaxşı tanıyırdı. Bu baxımdan deyə bilərəm ki, poeziya onu çəkdi buna.

Amma onu da düz deyərsən ki, o vaxt partiya üzvü olmayan adamı qəzet rəhbərliyinə gətirmirdilər. Qəşəm müəllim təkidlə bu işin üstündə durdu. Mərkəzi Komitədə təsdiqə gedərkən mənə hətta bir yazı da yazdırdılar. O yazını da poetik şəkildə yazdım. Dedilər yox, görək yazaydın ki, "kəndin sosial məsələləri partiyanın gözü ilə". Dedim mən bu məsələlərə öz gözümə baxıram. Amma Qəşəm müəllimin təhriki ilə namizədiyyəm keçdi.

- Məsələ burasındaydı ki, qoruyaraq işlətdi də sizi...

- Hə, yadımdadır ki, o vədələrdə "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetində "Qoruyanda gül, yandıranda kül" adlı yazım getmişdi. Çox sensasiyalı bir yazı idi. Amma Qəşəm müəllimin təkidli köməkliliyi olmuşdu. Mən onu həmişə xatırlayıram.

(Davamı var)

Nəzirməmməd ZÖHRABLI,
publisist-jurnalist